

NVB reactie op het conceptwetsvoorstel herziening van het beslag- en executierecht

De Nederlandse Vereniging van Banken (NVB) heeft met veel aandacht en interesse kennisgenomen van het conceptwetsvoorstel 'Wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en enige andere wetten in verband met de herziening van het beslag- en executierecht'. De NVB maakt graag gebruik van de mogelijkheid te reageren op het consultatiedocument dat op 7 juni 2018 is ingediend in het kader van het programma "verbetering van het burgerlijk procesrecht". Het programma beoogt meer eenvoud, snelheid, flexibiliteit en effectiviteit te brengen in onder meer het beslag- en executierecht en zoekt daarmee aansluiting bij het interdepartementale beleidstraject over de aanpak van schulden. In het wetsvoorstel zijn drie uitgangspunten geformuleerd:

- (i) het waarborgen van het bestaansminimum van schuldenaren bij beslag en executie;
- (ii) beslag moet zo effectief en efficiënt mogelijk zijn;
- (iii) beslaglegging mag niet louter worden ingezet als pressiemiddel.

Wij spreken onze waardering uit voor de intentie van wetgever en regering om armoede onder schuldenaren te bestrijden. Zonder aan die waardering afbreuk te willen doen, zien wij de noodzaak in deze reactie ook kritische kanttekeningen te plaatsen bij de wijze waarop het conceptwetsvoorstel aan dit streven van armoedebestrijding tegemoet wil komen. Wij zullen bij ons commentaar zoveel mogelijk suggesties doen voor alternatieven.

Uitgangspunten banken

Wij besteden in deze reactie in het bijzonder aandacht aan de voorgestelde wijzigingen in relatie tot het huidige systeem van het beslagrecht. Wij wijzen daarbij op een aantal fundamentele uitgangspunten in het beslagrecht die naar hun oordeel niet mogen worden aangetast. Het beslagrecht voorziet nu, en dient te blijven voorzien, in een uitgebalanceerd 'systeem' waarin de rechten, verplichtingen en belangen van **alle** bij een beslaglegging betrokken partijen worden geborgd en gerespecteerd. Het gaat daarbij om de belangen van de beslaglegger en de beslagene (op wie verhaal wordt genomen), de belangen van de derde-beslagene (in de praktijk vaak banken en werkgevers) en de belangen van eventuele andere gerechtigden (zoals eerdere en latere beslagleggers, pandhouders).

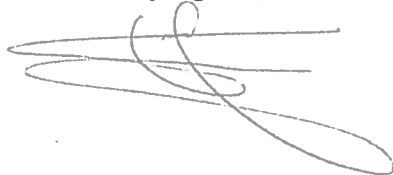
Wij vragen meer specifiek aandacht voor de weinig benijdenswaardige positie van banken als 'derde-beslagene' (onder wie beslag wordt gelegd). Dat geldt in juridisch opzicht en voor de logistieke en

administratieve afhandeling¹. In het wetsvoorstel neemt het beslag onder 'derden' - niet zijnde de schuldenaar - een belangrijke plaats in: meer toegespitst gaat het om beslag op bankrekeningen, ofwel onder banken gelegde beslagen op het saldo van de rekeninghouder. De bank wordt tegen wil en dank betrokken bij een geschil tussen twee andere partijen, van wie één haar klant/rekeninghouder is. Als gevolg van de beslaglegging krijgt de bank bij wet tegenover de beslaglegger verplichtingen opgelegd die zij moet nakomen op straffe van schadeplichtigheid. Daarmee is het spanningsveld tussen beslaglegger, bank en beslagene gegeven. De banken als derde-beslagene hebben behoefte aan duidelijkheid over hetgeen zij als derde-beslagene op grond van de wet en het beslagexploot, moeten en niet-mogen doen: alleen op die wijze kan worden gewaarborgd dat hun verplichtingen als derde-beslagene van uitvoerende aard zijn, en zij met de strikte uitvoering van hun wettelijke verplichtingen 'veilig thuis' kunnen komen. De banken juichen in dit kader toe dat in het conceptwetsvoorstel de deurwaarder de hoogte van het beslagvrije bedrag bepaalt en opneemt in zijn beslagexploot: daarin staan exclusief de wettelijke verplichtingen van de bank als derden-beslagene als gevolg van de beslaglegging. Dit past bij de rol van banken als onafhankelijke derden.

Vanuit de positie als derde-beslagene willen wij graag aandacht vragen voor enkele knelpunten in het voorliggende conceptwetsvoorstel. Dit betreft onder andere de invoering van het beslagvrije bedrag, het verkorten van de verklaringstermijn, het versimpelen van informatieverzoeken door deurwaarders en een toename van de administratieve lasten en kosten. Een fundamenteel uitgangspunt dat ook in de rechtspraak is erkend², is dat een derde-beslagene niet in een slechtere positie mag komen als gevolg van de beslaglegging waarin zij buiten haar toedoen wordt betrokken: dat geldt zowel voor haar juridische positie (zie hierna onder C) als voor de kosten die zij noodgedwongen maakt voor het uitvoeren van haar wettelijke taken als derde-beslagene (zie hierna onder D).

Wij zijn vanzelfsprekend graag tot een nadere toelichting bereid.

Met vriendelijke groet,

Floris Mreijen
(plv.) Directeur

¹ NB: Jaarlijks worden er onder banken ten laste van hun klanten enorme aantallen beslagen gelegd, met zeer uiteenlopende bedragen: in 2017 werden, afgerond, [...] beslagen onder de banken gelegd, waarbij er grote piekbelastingen zijn rondom de data van uitbetaling van loon en uitkeringen. Die enorme aantallen vergen van de banken grote logistieke en administratieve inspanningen met de daarmee gepaard gaande kosten en risico op operationele fouten.

² Zie ook punt C over het non peius beginsel.

REACTIE EN ONDERBOUWING VOORSTELLEN

- A. Het invoeren van een beslagvrij bedrag op bankrekeningen
- B. Periode van een maand: beslagmoment moet leidend blijven
- C. Non peius beginsel: Pandrecht en verrekeningsbevoegdheid
- D. Non peius beginsel: Inning executiekosten via de deurwaarder
- E. Verkorten termijn voor het afleggen van de verklaring derdenbeslag
- F. Informatieverplichting
- G. Beslagverbod: beslag als pressiemiddel niet toelaatbaar
- H. Overige punten

Ad A. Het invoeren van een beslagvrij bedrag op bankrekeningen

Artikel 475 lid 3 Rv "...een vermelding van het bedrag waarop op grond van artikel 475a, vijfde lid, geen beslag kan worden gelegd".

Een belangrijke pijler van het wetsvoorstel betreft het 'beslagvrije bedrag' bij beslag op bankrekeningen. In navolging van de 'beslagvrije voet' bij beslag op loon of uitkering, stelt het wetsontwerp voor bij beslag op bankrekeningen een 'beslagvrij bedrag' in te voeren: dit bedrag blijft buiten het beslag en staat ter beschikking van de schuldenaar/beslagene. Hiermee wordt het bestaansminimum van de schuldenaar gewaarborgd. De banken wijzen erop dat het wetsvoorstel hiermee inbreuk maakt op het in artikel 3:276 BW neergelegde uitgangspunt dat een schuldeiser zich in beginsel mag verhalen op alle goederen van zijn schuldenaar. Daarnaast plaatsen banken vraagtekens bij de effectiviteit van het invoeren van een beslagvrij bedrag op de bankrekening en wijzen zij op de toename van hun administratieve lasten – en daarmee kosten.

De banken wijzen erop dat beslag onder werkgevers of uitkeringsinstanties (met toepassing van de beslagvrije voet) voor beslagleggers - en uiteindelijk ook voor beslagene - een effectiever en goedkoper middel lijkt dan beslag onder banken (op de bankrekening). Dat behoeft nadere toelichting. Bij loonbeslag of beslag onder een uitkeringsinstantie (korte tijd hierna: loonbeslag) valt onder het beslag alles wat de werkgever of uitkeringsinstantie op het beslagmoment aan de beslagene verschuldigd is en/of verschuldigd zal worden uit de rechtsverhouding (bijvoorbeeld de arbeidsovereenkomst) die bestond op het moment van de beslaglegging. Eén keer beslag leggen levert bij loonbeslag dus voor de beslaglegger – zolang de arbeidsverhouding bestaat - maandelijks afdracht op (met uitzondering van de beslagvrije voet). Bij beslag onder een bank (op een bankrekening) ligt dat anders. Anders dan een arbeidsovereenkomst, kwalificeert de (bank)rekeningovereenkomst tussen de bank en rekeninghouder/beslagene volgens vaste rechtspraak niet als een rechtsverhouding waaruit de bijschrijvingen op de (bank)rekening voortvloeien: latere bijschrijvingen op de bankrekening vloeien voort uit de rechtsverhouding tussen de beslagdebiteur en de degene die de betalingsopdracht gaf (aldus de Hoge Raad 10 januari 1975, NJ 1976,249 (Giro/Standardsfilms)) en dus niet uit de (bank)rekeningovereenkomst. Kortom: de beslaglegger die zich wil verhalen op maandelijks op de bankrekening bijgeschreven loon/uitkeringsbetalingen, zal steeds opnieuw beslag moeten leggen onder

de betreffende bank (met de daarmee gepaard gaande kosten). Daarom is loonbeslag vele malen effectiever en goedkoper (omdat maar één keer beslag hoeft te worden gelegd, en bij conservatoir beslag maar een keer verlof hoeft te worden gevraagd). De banken pleiten ervoor de deurwaarder te verplichten eerst beslag te leggen onder werkgevers of uitkeringsinstanties. Dat zou een werkelijke verbetering zijn in de efficiëntie van de beslaglegging en is ook nog eens een kostenbesparing voor de beslagene. De beslagene ontvangt maandelijks het bedrag van de beslagvrije voet: het meerdere valt onder het beslag. Bij het ontbreken van een vaste arbeidsrelatie (bijvoorbeeld bij ZZP-ers) zien de banken in dat loonbeslag niet werkt en bankbeslag, met inachtneming van een beslagvrij bedrag, wel effectief en doelmatig kan zijn.

Een niet onbelangrijk bijkomend voordeel is dat de beslagvrije voet zich bij loonbeslag veel eenvoudiger laat bepalen en separeren dan bij beslag op een bankrekening. Dat hangt samen met het feit dat over de bankrekening in de regel het betalingsverkeer van de beslagene loopt: er vinden op de bankrekening bij- en afschrijvingen plaats. Dat maakt het ingewikkeld het beslagvrije bedrag geïsoleerd te bekijken. Wordt eenmaal loon of een uitkering overgemaakt op de bankrekening (de betaalrekening met een rekening-courant-verhouding) van de gerechtigde bij een bankinstelling dan vermengen de bijgeschreven gelden zich met het over de rekening lopende betalingsverkeer en zijn daarvan niet meer los te zien. Bijschrijvingen 'lossen op' door automatische verrekening met een eventueel bestaand debetsaldo in de rekening-courant. De stand van deze betaalrekening fluctueert door betalingen en automatische afschrijvingen. Bovendien zullen er ten laste van het bedrag op de bankrekening als gevolg van de bijschrijving van loon of uitkering betalingen plaatsvinden (bijvoorbeeld hypotheek/huur, gas/water/elektriciteit, etc.) waarvan juist wordt beoogd dat die worden gedaan uit het 'beslagvrije bedrag'. Anders gezegd: het op eerlijke wijze isoleren van een beslagvrij bedrag is vrijwel ondoenlijk en voor de banken en lastig uitvoerbaar. Het op ieder moment en onafhankelijk van reeds gedane uitgaven, toepassen van een beslagvrij bedrag op de bankrekening, leidt tot onbillijke resultaten en werkt willekeurig en zelfs misbruik in de hand.

Hier tegenin zou kunnen worden gebracht dat bij een bankbeslag ook andere vorderingen dan het loon onder het beslag kunnen vallen (bijvoorbeeld saldi op spaarrekeningen). Toch gaat dit argument volgens de banken voor de mensen die dit wetsvoorstel wenst te beschermen, niet op. Dit wetsvoorstel is immers specifiek geschreven voor een beperkte groep mensen met problematische schulden. Deze mensen beschikken over het algemeen niet over andere tegoeden dan het tegoed op de betaalrekening, ontstaan door bijschrijving van het loon of de uitkering. Spaarrekeningen zijn er in die gevallen vrijwel niet.

Daarnaast zien banken enkele complicaties bij de voorgestelde toepassing van het beslagvrije bedrag. In de praktijk is gangbaar dat gelijktijdig beslag wordt gelegd onder meerdere banken of gelijktijdig onder een werkgever en banken. Het wetsvoorstel voorziet niet in een bepaling die voorkomt dat meerdere keren het beslagvrije bedrag wordt toegepast. Daardoor bestaat in theorie de mogelijkheid dat een beslagene over een periode meerdere keren een beslagvrij bedrag ontvangt. Dat kan niet de bedoeling zijn en levert een ongerechtvaardigde benadeling op van de beslaglegger (die in zijn verhaalsmogelijkheden wordt beknot) tegenover een even ongerechtvaardigde bevoordeling van de beslagene. Bij het leggen van loonbeslag bestaat dit risico niet. Ook rijst de vraag of het beslagvrije

bedrag zich niet moet beperken tot bankrekeningen waarop loon of een uitkering wordt ontvangen: in het huidige voorstel geldt het beslagvrije bedrag voor álle rekeningen, ongeacht de aard van de rekening, zoals een spaarrekening.

Zoals hierboven aangegeven zien de banken ook complicaties bij het uitvoering geven aan het separeren en ter beschikking stellen van het beslagvrije bedrag aan de beslagene. Als het de administratieve uitwerking en de hoogte van de daarmee gemoeide kosten betreft, zien banken nog veel onduidelijkheden die moeten worden weggenomen. Daarbij moet ook worden stilgestaan bij de uitwerking voor bijzondere typen rekeningen, zoals de "en/of rekening" en de gezamenlijke rekening.

VOORSTEL BANKEN:

- 1. De banken pleiten ervoor de deurwaarder te verplichten eerst beslag te leggen onder werkgevers of uitkeringsinstanties, met toepassing van een beslagvrije voet als een doelmatige en kosten-efficiënte wijze van het nemen van verhaal door een beslaglegger, met inachtneming van de belangen van de beslagene op een vrij beschikbaar minimumbedrag.*
- 2. Het beslagvrije bedrag moet voor zover mogelijk alleen worden toegepast op bankrekeningen waarop het loon of de uitkering wordt ontvangen, zulks ter vaststelling aan de deurwaarder. De deurwaarders bepalen in welke gevallen het toepassen van een beslagvrij bedrag opportuun is.*

Ad B. Periode van een maand: beslagmoment moet leidend blijven.

Artikel 475a Rv "...strekt zich gedurende een maand niet uit tot de bedragen genoemd in het eerste lid van artikel 475da Rv."

Zoals hiervoor uiteengezet strekt een beslag onder derden zich in beginsel uit tot hetgeen die derde op het moment van de beslaglegging onder zich had voor de beslagene, of onder zich krijgt uit hoofde van een op het moment van de beslaglegging reeds bestaande rechtsverhouding. Het tijdstip van de beslaglegging bepaalt ook de goederenrechtelijke gevolgen van een beslag voor andere gerechtigden, en werkt bijvoorbeeld ook door in een later uitgesproken faillissement (dat overigens van eenzelfde beginsel uitgaat). Aan dat beginsel valt naar het oordeel van de banken niet te tornen.

De banken hebben dan ook bezwaar tegen de voorgestelde bepaling die de gevolgen van de beslaglegging oprekt over de periode van een maand na de beslaglegging.

De banken lezen in het conceptwetsvoorstel de wens dat zij het verloop van een bankrekening gedurende een maand lang moeten volgen om te bepalen of het beslagvrije bedrag over die maand door de beslagene is gebruikt. Banken vragen zich af of het wetsvoorstel dit daadwerkelijk beoogt: dat strookt niet met de doelstelling de efficiëntie en eenvoud van het beslag- en executierecht te

bevorderen. Zoals hiervoor beschreven, kenmerkt een bankrekening (de betaalrekening met een rekening-courant verhouding) zich door het daarover lopende betalingsverkeer. Een rekeninghouder geeft opdracht tot overboekingen, doet wellicht kasopnames en heeft mogelijk incassovolmachten aan derde verleend. De bank ziet, nog los van de grote hoeveelheid administratief werk die het (achteraf) analyseren van het betaalgedrag over de rekening met zich brengt, niet goed hoe zij hieraan uitvoering zouden moeten geven. De banken roepen opnieuw in herinnering dat zij slechts tegen wil en dank in een beslaglegging worden betrokken en hun rol beperkt moet blijven tot heldere uitvoerbare, bij wet vastgelegde verplichtingen, van puur uitvoerende aard die geen inhoudelijke beoordeling of afweging van haar vergen. Dat uitgangspunt is niet te rijmen met het monitoren van het (verder volledig geautomatiseerde) betaalverkeer over de rekening gedurende de periode van een maand na de beslaglegging. Voor de banken is dat onwerkbaar en uiterst kostbaar, nog daargelaten de grote onduidelijkheden in de uitvoering en de grote kans op fouten, met schadeplichtigheid tot gevolg.

Het artikel roept bij banken de volgende vragen op:

- Wanneer de periode van een maand ingaat en eindigt. Is een kalendermaand leidend ongeacht het moment van de beslaglegging?
- Hoe om te gaan met reguliere betalingen (huur, boodschappen etc.) die geacht worden uit het beslagvrije bedrag te worden betaald: krijgt de beslagene bovenop die uitgaven, het volledige beslagvrije bedrag?
- Hoe moet worden omgegaan met latere beslagleggingen, die binnen of na die maand plaatsvinden? Treffen die alsnog het gesepareerde beslagvrije bedrag?
- Mag de bank de - niet te onderschatten - kosten die dat met zich brengt, in rekening brengen aan de deurwaarder/beslaglegger en komen die kosten uiteindelijk (als executiekosten) bij de beslagene terecht? De vraag is of de beslagene daarbij is gebaat.

VOORSTEL BANKEN: *Handhaven van het huidige systeem waarbij het beslagmoment doorslaggevend is voor de gevolgen van het beslag en de vraag wat er onder het beslag valt ((en dus ook wat daar buiten blijft zoals het beslagvrije bedrag). Latere bij- en/of afschrijvingen op de (bank)rekeningen beïnvloeden niet het door beslag getroffen saldo.*

Ad C. Non peius beginsel: Pandrecht en verrekeningsbevoegdheid

De derde-beslagene mag, zoals mr. A. Steneker³ het formuleert, “niet méér worden lastig gevallen dan nodig is om verhaal door de beslaglegger mogelijk te maken”. Daarnaast mag de derde-beslagene niet in een slechtere positie komen als gevolg van het onder haar gelegde beslag. Naar dit beginsel wordt ook wel verwezen als het “non peius”-beginsel. Dit beginsel heeft ook in de rechtspraak ingang gevonden. De banken verwijzen naar het arrest van de Hoge Raad 30 november 2001, NJ 2002,419 (de

³mr. A. (Sander) Steneker is universitair hoofddocent burgerlijk recht aan de Radboud Universiteit Nijmegen en rechter-plaatsvervanger bij de Rechtbank Den Bosch.

Jong/Carnifour), waaruit het volgende citaat: *“Bij de beoordeling van deze onderdelen moet het volgende worden vooropgesteld. (a) In geval van derdenbeslag wordt de derde-beslagene, zonder daartoe zelf aanleiding te vinden, betrokken in een geding tussen de executant en de geëxecuteerde. (b) De derde-beslagene mag als gevolg van het derdenbeslag niet in een slechtere positie komen dan waarin hij stond tegenover de geëxecuteerde.(c) Een derde-beslagene zal in beginsel ook niet meer aan de executerende deurwaarder behoeven te voldoen, of ter beschikking te stellen, dan hij aan de geëxecuteerde schuldig was of aan deze diende af te geven.*

Op grond van de Algemene Bankvoorwaarden hebben de banken een openbaar pandrecht op, versimpeld gezegd, een creditsaldo op de bankrekening. Daarnaast is de bank bevoegd tot verrekening van het creditsaldo met bestaande of toekomstige vorderingen op de rekeninghouder. Rechten die de bank heeft op het moment van beslaglegging dienen – geheel volgens het voormelde beginsel – door de beslaglegger te worden gerespecteerd. De invoering van een beslagvrij bedrag tast de bestaande rechten van de bank aan op het moment van beslag (pandrecht en verrekeningsbevoegdheid). Volgens het conceptwetsvoorstel mag de bank vóór beslaglegging nog verrekenen, maar na beslaglegging mag zij dat niet meer. Diezelfde beslagene is immers klant van de bank en is wellicht verplichtingen aangegaan (bijvoorbeeld uit een woninghypotheek) die uit zijn op de bankrekening bijgeschreven loon worden voldaan. De banken vragen zich af op welke grond de bank zich voor die betalingsverplichtingen niet op haar pandrecht of verrekeningsbevoegdheid zou mogen beroepen. Het beslagvrije bedrag is immers mede bedoeld om dergelijke betalingen te doen, en reeds aangegane verplichtingen te dekken.

Naast hypotheekrente of betaalpakketkosten zullen alle andere dagelijkse uitgaven van de klant (gas, water, licht, boodschappen) lopen over zijn betaalrekening, en via de rekening-courant worden verwerkt. De essentie van de rekening-courant is juist dat doorlopend schulden en vorderingen tussen de bank en de rekeninghouder van rechtswege worden verrekend (artikel 6:140 BW): zonder dat is betalingsverkeer onmogelijk. Het wetsvoorstel lijkt hiermee zijn doel voorbij te gaan.

VOORSTEL BANKEN: *Handhaaf de rechten van de bank ten aanzien van het beslagvrije bedrag in elk geval voor lopende bancaire betalingsverplichtingen.*

Ad D. Non peius beginsel: Inning executiekosten via de deurwaarder

De banken maken kosten voor de verwerking van de grote aantallen derdenbeslagen. Een grove schatting is dat de grootbanken geconfronteerd worden met circa 200.000 derdenbeslagen per jaar. Voor het verwerken van deze beslagen heeft men circa 150 fte nodig. Daarbij wordt 60% van de exploten uitgebracht in minder dan 1 week van de maand waardoor een forse piekbelasting ontstaat. Daarnaast geldt dat 20% van alle exploten wordt uitgebracht ten laste van beslagenen waarmee de banken geen rechtsverhouding hebben met de in het exploit genoemde beslagenen (met als gevolg dat kosten dan niet doorbelast kunnen worden).

Op dit moment ontbreekt een wettelijke basis om de kosten van de verwerking en afhandeling van de beslagen ten laste van de beslaglegger te brengen. Goed beschouwd dienen deze kosten (náást de kosten die de deurwaarder aan zijn opdrachtgever - de beslaglegger - in rekening brengt) evenzeer te worden gezien als kosten verbonden aan het verhaal door de beslaglegger, kort gezegd: executiekosten⁴.

Vanwege het ontbreken van die wettelijke basis komt het voor dat de banken thans hun rekeninghouder/de beslagene rechtstreeks voor die kosten belasten. De grondslag daarvoor is te vinden in de Algemene Bankvoorwaarden. Goed beschouwd dienen beslagkosten (als executiekosten) primair te worden gedragen door degene in wiens opdracht de beslaglegging plaatsvindt, de deurwaarder of de beslaglegger. Ingeval het beslag onder een bank doel heeft getroffen en door de bank afdracht plaatsvindt aan de deurwaarder, brengt de bank haar kosten in de regel in mindering op het af te dragen bedrag. Als het af te dragen bedrag echter ontoereikend is, lukt dat niet. Dat geldt ook in de gevallen waarin er ofwel niets door het beslag wordt getroffen (de beslagen staat 'rood'), ofwel er in het geheel geen sprake is van een rechtsverhouding met de beslagene. In dat laatste geval kan de bank haar kosten in het geheel niet verhalen. Voor alle hiervoor genoemde gevallen wensen de banken de kosten die de beslaglegging met zich meebrengt aan de deurwaarder van de beslaglegger in rekening te kunnen brengen. De deurwaarder zal ook de overige ("zijn") kosten van de beslaglegging aan zijn opdrachtgever doorberekenen en daartoe eventueel een voorschot vragen. Niet valt in te zien waarom dat voor de door de bank gemaakte kosten anders zou moeten zijn.

Bijkomend voordeel is dat het in rekening brengen van kosten op deze wijze - ook ingeval er sprake is van een 'loos' beslag -, een remmend effect zal hebben op beslagleggers en hen ervan zal weerhouden te lichtvaardig over te gaan tot (hagel)beslaglegging. Weliswaar zal de beslaglegger in redelijkheid gemaakte kosten van executie kunnen verhalen op de beslagene, maar het verhaalsrisico ligt dan - met recht - bij de beslaglegger (de opdrachtgever tot beslaglegging), en niet bij de bank als derde-beslagene.

VOORSTEL BANKEN: *Het invoeren van een wettelijke grondslag waarop derde-beslagenen door hen gemaakte executiekosten ter verwerking en afhandeling van het beslag kan doorberekenen aan de beslagleggende deurwaarder.*

Ad E. Verkorten termijn voor het afleggen van de verklaring derdenbeslag

De derde-beslagene moet een verklaring derdenbeslag afleggen. Daarbij verklaart de derde-beslagene wat zij op het moment van de beslaglegging voor de beslagene onder zich had. De termijn die daarvoor is nu 4 weken. De derde-beslagene mag in beginsel voordien geen verklaring afleggen: de verplichting daartoe ontstaat in beginsel pas na verloop van de 4-weken-termijn. De beslagene heeft, onder geldend recht, gedurende deze termijn geen beschikking over zijn door het beslag geblokkeerde gelden. De wetgever wil met dit conceptwetsvoorstel de doorlooptijd van het beslag te verkorten zodat het beslag

⁴ Zie Ad F. voor kosten in verband met informatieverzoeken.

eerder wordt afgewikkeld en het betalingsverkeer over de rekening weer zijn gewone loop neemt. Mensen met problematische schulden hebben echter veelal geen inkomen hoger dan de beslagvrije voet. Verkorting van de termijn en snellere afwikkeling van het beslag zal in de praktijk voor hen niet bijdragen aan een verbetering van hun betaalruimte via de rekening.

De banken vragen bovendien aandacht voor het gegeven dat de 4-weken-termijn in de eerste plaats de beslagene beschermt: de beslagene moet voldoende tijd hebben om (in rechte) opheffing van het beslag en/of schorsing van de executie te vorderen. "Wanneer dit slaagt", aldus Steneker [t.a.p.], "wil de beslagene daarmee bij voorkeur niet alleen voorkomen dat de derde betaalt, maar ook dat de derde een verklaring aflegt". Op deze wijze kan misbruik van beslaglegging worden voorkomen. Een schuldeiser zou bijvoorbeeld (conservatoir of executoriaal) derdenbeslag kunnen leggen met als enig doel om aan de hand van de verklaring derdenbeslag inzicht te krijgen in de (mogelijk gevoelig liggende) financiële situatie van zijn schuldenaar.

Een bijkomend probleem zien de banken in die gevallen waar de conservatoir beslaglegger niet tijdig (veelal binnen veertien dagen na beslaglegging) de eis in hoofdzaak aanhangig maakt. De derde-beslagene heeft hier vaak pas acht dagen na de in het verlov opgenomen termijn van 14 dagen uitsluitel over (door overbetekening van de dagvaarding of juist het niet uitbrengen daarvan binnen de voorgeschreven termijn met als sanctie dat het beslag vervalt). Wordt er geen eis in hoofdzaak aanhangig gemaakt, dan weet de bank dat dus pas acht dagen nadat zij volgens de voorgestelde termijn van 14 dagen heeft moeten verklaren. Als het beslag inmiddels is vervallen, dan moet achteraf worden geconstateerd dat de bank als derde-beslagene heeft verklaard zonder de grondslag van het beslag. Dit valt niet te rijmen met het bankgeheim en de privacy van de klant, en de inspanningen die van banken worden verwacht die gegevens te beschermen en beveiligen.

Voor die gevallen waarin de beslagene er belang bij heeft dat het beslag spoedig wordt afgewikkeld, zou verkorting van de termijn mogelijk moeten worden. Het is wenselijk dat er een wettelijke grondslag komt voor vervroegd verklaren én vervroegd afdragen, mits de termijn voor de bank redelijkerwijs uitvoerbaar blijft (redelijke termijn moet gewaarborgd zijn). De bank als derde-beslagene zou zich in complexe beslagsituaties moeten kunnen verzetten tegen een verkorten van de verklaringstermijn als daar goede gronden voor zijn (bijvoorbeeld complexe beslagsituaties of onduidelijkheden). Belangrijk is ook hier te benadrukken dat voor de derde-beslagene op grond van de wet klip en klaar moet zijn wanneer hij mag/moet verklaren en wanneer de verplichting tot afdracht ontstaat. Ook voor de beslaglegger moet duidelijk zijn wanneer hij van de derde-beslagen afdracht mag verlangen, en deze in gebreke kan stellen, en wanneer de termijnen van de artikelen 477 en 477a Rv gaan lopen.

Behalve de mogelijkheid om op wettelijke grondslag verkorting van de verklaringstermijn te verzoeken, achten de banken het onwenselijk dat er naast een 4-weken termijn, een 2-weken termijn zou worden ingevoerd voor het doen van de verklaring: dat leidt tot verwarring, complicaties, operationele fouten etc. Duidelijkheid en eenvoud voor de derde-beslagene is hier een belangrijk punt. Overigens zal ook in het geval van de mogelijkheid van het op verzoek van de schuldenaar verkorten van de verklaringstermijn, de wet duidelijk moeten aangeven hoe de derde-beslagene, de beslaglegger en

VOORSTEL BANKEN: *Handhaven van de 4 weken termijn voor het afleggen van de verklaring derdenbeslag. In de wet opnemen van de mogelijkheid om de termijn op schriftelijke verzoek van de beslagene te verkorten. Termijnen voor afdracht en het betwisten van de verklaring derdenbeslag treden dan eveneens vervroegd in.*

eventuele andere gerechtigden langs formele weg op de hoogte worden gebracht van de verkorting van de termijn en de daarmee gepaard gaande vervroegde afdrachtverplichting van de derde-beslagene.

Ad F. Informatieverplichting

Informatieverzoek in plaats van multi-bankbeslagen ofwel "hagelbeslagen"

In het conceptwetsvoorstel is opgenomen dat de deurwaarder de bevoegdheid krijgt om met het oog op een voorgenomen beslag te informeren bij een bankinstelling of deze "geldmiddelen" van een beoogd beslagene onder zich houdt. De banken hebben bezwaar tegen de term "of deze geldmiddelen voor de schuldenaar onder zich heeft" omdat dit zou suggereren dat de banken aan de deurwaarder moeten verklaren of er sprake is van een voor verhaal vatbaar vermogensbestanddeel dat de banken onder zich hebben voor de beoogd beslagene, haar rekeninghouder. Uit de toelichting op het wetsontwerp leiden de banken af dat 'slechts' bedoeld is te bevragen of de bank een bankrekening voor de betreffende persoon aanhoudt. Dat komt niet voldoende uit de verf in de voorgestelde tekst.

In de huidige opzet vrezende banken voor hagelverzoeken doordat deurwaarders een standaard email aan alle banken sturen. De verwerking van een dergelijk informatieverzoek brengt voor de banken een vrijwel even grote verwerkingslast mee als een beslag dat geen doel treft. Dit vormt voor de banken, en in het bijzonder de kleinere banken een nauwelijks te behappen belasting. Omdat het conceptwetsvoorstel er niet in voorziet dat de daaraan verbonden kosten bij de deurwaarder in rekening kunnen worden gebracht, ligt het in de verwachting dat deze mogelijkheid zo laagdrempelig is dat er grote aantallen informatieverzoeken bij de banken zullen worden gedaan, vermoedelijk vele malen meer dan er nu hagelbeslagen worden gelegd. Een hagelbeslag brengt exploitkosten met zich mee. Een informatieverzoek kent die drempel niet. Ook ontbeert een hagelverzoek de toets van de voorzieningenrechter bij conservatoire beslaglegging (waarbij het belang van multi bank/hagelbeslagen wordt getoetst. Voorgaande pleit voor het opnemen van een wettelijke grondslag voor het doorberekenen van de (executie)kosten van de informatieverzoeken aan de deurwaarder.

De bank kan deze (executie)kosten bij lange na niet bij haar rekeninghouder in rekening brengen, allereerst niet meteen (omdat de rekeninghouder daarmee op de hoogte wordt gebracht van het informatieverzoek) maar lang niet in alle gevallen omdat (gegeven de lage drempel van hagel-informatieverzoeken) de kans groot is dat de schuldenaar niet bij de betreffende bank bankiert. De banken zijn dan ook van mening dat het wetsvoorstel er op dit punt niet in slaagt het executieproces efficiënter en goedkoper te maken, in elk geval niet voor de banken.

Daarnaast wordt in het conceptwetsvoorstel gesproken over “een onverwijlde reactie” op een informatieverzoek. Een redelijke termijn om een dergelijk verzoek te beantwoorden is voor de banken noodzakelijk.

De banken hebben ook meer principiële bezwaren tegen het kunnen ‘bevragen’ van de bank voorafgaand aan een mogelijke beslaglegging. De banken hebben een klantrelatie met de rekeninghouder en hebben uit dien hoofde zorgplichten, en op individueel werknemersniveau ook de bankierseed afgelegd die hen verplicht het klantbelang-centraal te stellen, en klanten transparant en adequaat te informeren. De informatieverplichting tegenover de deurwaarder buiten de klant om, en het niet-kunnen-delen van de wetenschap omtrent de aangekondigde beslaglegging onder de bank door een deurwaarder namens de schuldeiser, staat daarmee op gespannen voet en kunnen medewerkers van de bank voor onoplosbare dilemma’s stellen. Daarnaast kunnen banken bezwaar hebben tegen het hebben van ‘voorinformatie’ over een beslaglegging en/of een informatievoorsprong op haar klant, omdat dit haar handelen zou kunnen beïnvloeden althans (achteraf) bij de klant die indruk zou kunnen doen ontstaan. Denk bijvoorbeeld aan het voorbeeld dat de bank op het punt staat een krediet te verlenen en informatie ontvangt over een voorgenomen beslaglegging met materiele financiële impact op de klant. In dit verband wijzen wij nog eens op de neutrale positie van de bank als derde-beslagene en het non-peius beginsel: beide zijn hier in het geding. Banken worden daarnaast geacht om het feit dat bij hen informatie is opgevraagd met het oog op een beslaglegging, niet met klanten te delen. In het kader van het centraal stellen van het klantbelang lijkt het opportuun om dit wel mogelijk te maken na een termijn van bijvoorbeeld 3-5 dagen nadat het informatieverzoek is gedaan: als binnen die termijn géén beslag is gelegd, zou het de banken moeten vrijstaan deze informatie met hun klant te delen.

Aansluiten bij European Account Preservation Order (EAPO)

Er zou (I) aansluiting moeten worden gezocht bij de EAPO waarbij het alleen mogelijk is aan een bank te vragen of een – voldoende concreet gespecificeerde persoon – een bankrekening aanhoudt bij de bank; (II) duidelijk moet ook worden dat het (ook hier) uitsluitend gaat om een informatieplicht ten aanzien van het al dan niet aanhouden van bankrekeningen. Aansluiting zoekend bij EAPO (artikel 14) zou bovendien alleen moeten kunnen worden bevraagd door een schuldeiser (potentieel beslaglegger) die over een executoriale titel beschikt: die ‘rem’ op een te lichtvaardige toepassing van deze mogelijkheid zouden de banken ook hier graag opgenomen zien.

De banken benadrukken dat een nog betere optie zou kunnen zijn dat de deurwaarder bij de Belastingdienst informeert bij welke bank een persoon een bankrekening aanhoudt. Banken hebben immers hun renseigneringsplicht, waardoor de Belastingdienst in ieder geval informatie heeft over welke rekeningen de schuldenaar op 31 december het voorafgaande jaar had.

Blokkeerde werking informatieverzoek

De banken wijzen tevens op de passage in de Memorie van Toelichting op het wetsvoorstel, blz. 41, waar staat na een informatieverzoek: “Op dat moment is overboeking door de schuldenaar niet meer mogelijk”. De banken achten dat een omissie: een informatieverzoek heeft géén blokkerende werking. Daarvan is pas sprake zodra het beslag daadwerkelijk (volgend op het informatieverzoek) is gelegd.

VOORSTEL BANKEN:

1. *Onderzoek de mogelijk om informatie op te vragen bij de Belastingdienst over het aanhouden van bankrekeningen van personen met het oog op een voorgenomen beslaglegging.*
2. *Beperk de mogelijkheid van bevraging van een bank voorafgaand aan een mogelijke beslaglegging:*
 - (i) *tot het al dan niet aanhouden van bankrekening (en schrap de verwijzing "of deze geldmiddelen voor de schuldenaar onder zich heeft"), en*
 - (ii) *tot een schuldeiser die reeds over ene voor tenuitvoerlegging vatbare executoriale titel beschikt.*
3. *Voer een wettelijke grondslag in om de kosten van de informatieverzoeken (als executiekosten) in rekening te brengen bij de deurwaarder.*

Ad G. Beslagverbod: beslag als pressiemiddel niet toelaatbaar

Het wetsvoorstel formuleert als uitgangspunt de wenselijkheid te voorkomen dat beslaglegging uitsluitend 'als pressiemiddel' wordt ingezet. Als uitwerking van het voormelde beginsel, komt het wetsvoorstel met de toevoeging aan artikel 435 Rv, dat inhoudt dat beslag niet is toegestaan als 'de kosten van de beslaglegging en de eventueel daaruit voortvloeiende executie' de te realiseren opbrengst bij het verhaal overschrijden. Daarmee zet het een andere weg in dan de rechtspraak (tot aan de Hoge Raad aan toe) tot nog toe heeft gevolgd, en vormt dit beslagverbod een inbreuk op de bestaande praktijk. De banken menen (in hun hoedanigheid van schuldeiser) dat met een algemeen beslagverbod de belangen en rechten van de schuldeiser onder omstandigheden te veel worden ingeperkt.

Het conceptwetsvoorstel stelt dat, ingeval de kosten van beslag de te realiseren opbrengst van de executie "redelijkerwijs voorzienbaar" overschrijden, beslaglegging "niet is toegestaan". De banken zijn van mening dat deze regel onvoldoende rekening houdt met het feit dat belangen bij een executie verder kunnen strekken dan het louter geldelijke belang. De banken menen dat niet zondermeer ieder beslag waarbij de kosten de baten overtreffen al ongeoorloofd pressiemiddel onmogelijk moet zijn. Het belang van de schuldeiser bij beslaglegging kan, afhankelijk van de omstandigheden, prevaleren boven het belang van de schuldenaar. Het algemene beslagverbod gaat aan deze belangenafweging voorbij, en mist die nuance.

Voorbeeld: Bij de verkoop van de levende have, als onderdeel van de verkoop van een boerenbedrijf, is het goed mogelijk dat de kosten de baten overschrijden. Dit kan echter noodzakelijk zijn voor het verantwoord executeren en realiseren van een maximale opbrengst van de stal.

Banken menen bovendien dat het goed zou zijn onderscheid te maken tussen conservatoire en executoriale beslagen. Bij het leggen van *conservatoire* beslagen ligt inderdaad het risico op de loer dat een 'leeg' beslag (dat niet resulteert in een daadwerkelijke verhaalsopbrengst) louter de functie heeft van pressiemiddel. Hier zou de voorzieningenrechter die een verzoek tot het verkrijgen van verlof voor het conservatoire beslag toetst⁵ en beoordeelt, kunnen ingrijpen.⁶

Bij *executoriaal* beslag (waarbij er sprake is van een terechte vordering, en in de regel terecht beslag), menen de banken dat het uitoefenen van enige pressie om de schuldenaar tot betaling te bewegen, gerechtvaardigd kan zijn. Zeker als het gaat om een onwillige schuldenaar.

Daarnaast treft het algemeen geformuleerde beslagverbod zowel een onvermogen particulier als een (grote) onderneming: een beslag ten laste van een particulier kan niet gelijk worden gesteld met een beslag op bijvoorbeeld een zeeschip. In het (internationale) handelsverkeer kan het voorgestelde beslagverbod verstreckende en ongewenste gevolgen hebben.

Om bovengenoemde redenen, én ook vanuit het streven onnodige regeldruk tegen te gaan, pleiten de banken voor het schrappen van deze bepaling. Een disproportioneel gebruik van bevoegdheden door een schuldeiser zal (zoals nu reeds het geval is) stranden op misbruik van rechten en/of onrechtmatigheid, en leiden tot risico-aansprakelijkheid van de beslaglegger voor de schade van de beslagene. De banken zien het voorgestelde beslagverbod dan ook als onwenselijk en overbodig.

Mocht de wetgever het niettemin wenselijk vinden een regeling op te nemen dan geven de banken de wetgever in overweging een andere 'sanctie' te zetten op voorzienbaar hogere executiekosten dan de te realiseren opbrengst: de schuldeiser zou niet mogen worden afgehouden van het nemen van verhaal op de schuldenaar, maar zou voorzienbaar buitenproportionele executiekosten voor eigen rekening moeten nemen. Op die wijze wordt voorzien in het belang van de schuldenaar om niet belast te worden met deze buitenproportionele kosten zonder evenwel de schuldeiser te bekorten in zijn recht verhaal te nemen op de schuldenaar. Of voor een schuldeiser redelijkerwijze is te voorzien dat de executiekosten de te verwachten opbrengst overschrijden, zal van geval tot geval moeten worden vastgesteld: het woord is hier aan de rechter.

⁵ Uit deze rechtspraak kan worden afgeleid dat het belang van een schuldeiser bij het leggen van een 'leeg' beslag' onder omstandigheden tóch wordt gerespecteerd, en de banken achten dat terecht. Door een rechter ongeoorloofd bevonden 'lege' beslaglegging stuit af op misbruik van recht en/of onrechtmatig gedrag, en zal leiden tot opheffing van het beslag en/of risico-aansprakelijkheid van de beslaglegger. De beoordeling daarvan is zodanig verweven met de feiten en omstandigheden van het geval, dat een rechterlijke toets hier onontbeerlijk is.

⁶ Zie ook de conclusies van een door de Raad voor de Rechtspraak geïnitieerd onderzoek ("Conservatoir beslag in Nederland", Research Memoranda, nummer 2 2010). De banken pleiten de oplossing voor een te lichtvaardige beslaglegging hier te zoeken, en niet in de vorm van een beslagverbod.

VOORSTEL BANKEN: *De banken pleiten voor het schrappen van deze bepaling vanwege twee redenen: (I) de bepaling past niet in het streven naar het tegengaan van onnodige regeldruk en (II) de gevolgen van deze bepaling lijken onevenwichtig. De banken menen dat een beter alternatief is om voorzienbaar hogere kosten (dan de opbrengst) ten laste van de schuldeiser te laten.*

Ad H. Overige punten

De banken hebben ook nog enkele opmerkingen en suggesties die ze graag meegeven.

Term schuldenaar in plaats van geëxecuteerde

Zoals de wetgever ook benoemt, is de term schuldenaar formeel niet geheel juist. Banken benadrukken dat dit mogelijk tot onduidelijkheid kan leiden. Bovendien is hier geen sprake van consequent taalgebruik aangezien de termen executie en executant gehandhaafd blijven.

Reikwijdte wetsvoorstel

Het conceptwetsvoorstel lijkt niet te zien op loonvorderingen voortvloeiend uit de betaling van Rijksbelastingen en lokale belastingen. Met andere woorden vorderingen die qua rechtsregime vallen onder de Invorderingswet 1990. Banken ondersteunen op dit punt het pleidooi van werkgevers om het wetsvoorstel ook uit te breiden tot deze vorderingen. Dit in het kader van de doelstelling van meer eenvoud, snelheid en effectiviteit.

Daarnaast vragen de banken zich af of de wetgever ervaart wat de gevolgen zijn van het feit dat het wetsvoorstel voor álle beslagen en voor alle beslageneen geldt en dat dus ook over de hele linie inbreuk wordt gemaakt op het beginsel dat een schuldenaar met zijn hele vermogen instaat voor verhaal van zijn schulden. De banken merken op dat bij invoering van het wetsvoorstel in de huidige vorm bijvoorbeeld ook vermogende particulieren profiteren van een beslagvrij bedrag.

Faillissement

De banken vragen aandacht voor de status van het beslagvrije bedrag rondom een faillissement. Tijdens het faillissement kunnen schuldeisers geen individuele maatregelen, zoals het leggen van beslag onder banken, op het vermogen van de schuldenaar/failliet treffen. Als er al voor het faillissement beslag is gelegd op het vermogen van de schuldenaar, worden de belangen van deze beslagleggers door de curator behartigd. Dat betekent dat de gevolgen van voor het faillissement gelegde beslag wel in stand blijven. De vraag is nu welke status het beslagvrije bedrag heeft, indien net na toekenning en vrijgave daarvan het faillissement van de schuldenaar/beslagdebiteur wordt uitgesproken? Blijft het beslagvrije bedrag dan ook buiten het faillissement of valt het wel onder het vermogen van de gefailleerde schuldenaar en daarmee in de boedel? Daarbij is relevant dat er in een faillissement al een vrij te laten bedrag door de rechter-commissaris voor het levensonderhoud van de schuldenaar/failliet kan worden bepaald, toegepast op door de schuldenaar/failliet ontvangen loon/uitkeringen.

Elektronisch afleggen derdenbeslag

Banken maken bezwaar tegen de aanpassing van artikel 475 lid 3. De banken menen dat elektronische beslaglegging verder zou moeten worden gestimuleerd en juichen in dat verband het wetsvoorstel toe. De banken wijzen er echter op dat het verplicht elektronisch betekenen pas kan als er een voldoende

beveiligd, goed functionerend ICT systeem is ontwikkeld door de deurwaarders in samenwerking met Stichting Netwerk Gerechtsdeurwaarders (SNG).

Vereenvoudiging verklaring derdenbeslag

In het wetsvoorstel wordt benoemd dat de verklaring derdenbeslag zou moeten worden vereenvoudigd bij algemene maatregel van bestuur (AMvB). Graag denken banken hier te zijner tijd over mee. De banken zien vooral efficiëntievoordelen voor het introduceren van meerdere modellen, waarbij de deurwaarder concretiseert uit hoofde van welke rechtsverhouding de derde iets verschuldigd is aan de beslagene. De banken denken bijvoorbeeld aan een model voor: (I) loonbeslag, (II) beslag op vorderingen uit hoofde van bankrekeningen en (III) beslag op andere vorderingen.. Algemene deler is dat de derde-beslagene een korter en eenvoudiger te verwerken formulier hoeft in te vullen en de deurwaarder meer specifiek aangeeft waarop beslag wordt gelegd..

Strafvorderlijke beslagen

De banken vragen zich of er vanuit moet worden gegaan dat dit wetsvoorstel ook ziet op de strafvorderlijke beslagen. De banken krijgen op dit punt graag meer duidelijkheid.

Vormerkung

In artikel 475 lid 1 onder E Rv wordt gesteld dat beslag op de vordering tot betaling van de koopsom onder de koper van een registergoed, waarbij de koopovereenkomst is ingeschreven in de registers (*Vormerkung*), mogelijk is. In het exploit moet dan worden vermeld dat de koopsom in weerwil van het beslag naar de notaris mag worden overgemaakt. De banken vragen zich af of hier niet aan toegevoegd moet worden dat het beslag dan wordt geconverteerd in een beslag op de vordering die de verkoper eventueel op de notaris heeft. Immers, de beslaglegger op de koopsom blijft anders met lege handen staan, terwijl het uitdrukkelijk wel de bedoeling is om een beslag op de vordering tot betaling van de koopsom mogelijk te maken (zoals vermeld in het artikel).

Evaluatiebepaling

Het huidige systeem van beslag en executie wordt met het voorliggen conceptwetsvoorstel ingrijpend veranderd. De banken pleiten daarom voor het opnemen van een evaluatiebepaling waarin wordt afgesproken om na een bepaalde periode met alle partijen te bezien wat de praktische uitwerking is van dit voorstel. Dit biedt tevens de mogelijkheid om op onderdelen bij te sturen wanneer dit nodig blijkt.